

Klintebakken – et miskendt naturområde

Af: Werner Hansen i Bornholmeren, lørdag den 24. juli 1993.

Ejeren fuppede kommunen til at købe arealet.

”I står her på en klipperække, der oprindeligt var Skandinaviens forbjerg mod syd. Alt nedenfor er gammel havbund. Kyllingehønen blev i Istiden ført hertil fra Sverige, men blev liggende, da isen smeltede”.

Sådan omtrent fortalte overlærer Th. Sørensen sine elever fra Aakirkeby Realskole, når han tog dem med på Klintebakken syd for byen i en naturhistorietime.

Det med forbjerget og havbunden lyttede vi til med stor opmærksomhed, det var jo interessant. Men med hensyn til Kyllingehønen vidste vi, der var født på egnen, noget helt andet om.

Vi havde for mange år siden af vore forældre fået at vide, hvordan den store sten var havnet der, og beretningen lød omtrent som den er nedfældet i ”Danmarks Kæmpesten”:

”Stenen ligger på en lynggroet højning med en krans af mindre sten under sig, og da nu dens egen størrelse forholder sig til disse små stenes som fuglen til dens unger, har den fået navnet ”Kyllingehønen”.

En forbier.

Da Bornholm i den skånske biskop Egingns dage blev kristnet, boede der en trold på Højlyngen i Aaker sogn. Trolden rejste med bispen til Skåne for at spille ham et puds, og da trolden fik at vide, at Aa Kirke blev bygget, slyngede han i vrede en stor sten over havet efter denne kirke, som stenen dog ikke ramte, men den gik så nær over tårnet, hvorpå man havde i sinde at bygge et spir, at man opgav tanken om spiret. Og endnu har Aa Kirke intet spir, kun et højt tårn. Stenen, der blev slynget var Kyllingehønen.

Der kan man altså se, vi havde ret.

I hvert fald indtil vi fik lejlighed til at læse J. A. Jørgensens ”Bornholms Historie”, der bekræftede Overlærerens beretninger både om forbjerget og Kyllingehønen: ”Bornholm har ikke altid været en ø, som vi kender den. Naturforskerne fortæller os, at den har været landfast med den skandinaviske halvø, hvis naturforhold, vi genfinder på Bornholm. Tidspunktet, når den ved havbundens sænkning er blevet skilt fra Fastlandet, kan end ikke tilnærmelsesvis anslås”.

En anden forklaring.

I en tid, som kaldes Istiden, lå Bornholm helt dækket af en svær ismasse. Vældige isbræer skød sig fra Skandinaviens bjergrygge ned over Bornholm. Store løstrevne klippeblokke fulgte med isen, og da den senere smeltede, blev disse vandreblokke liggende på jordoverfladen. Nogle enkelte kom til at ligge således, at en enkelt mand kunne bringe disse mange tusinde pund tunge stenblokke til at røkke.

En af Aakirkebys store sønner, Poul Gelting, der voksede op på Hotel Rønne i Storegade, skrev i 1942 en større afhandling om ”Aakirke Klint” i Småafhandlinger om Bornholm til Peter Thorsen”. Han sætter nogle årstal på historien om Klintebakken.

Han skriver: ”Klintens geologiske forhold er velkendt. Hertil går Nexø-sandstenen, der for 2-3 milliarder år siden aflejredes på bunden af det Kambriske hav og senere hævedes og lagdes som et fladt forland til granitten. Klintens granit afgrænses mod sandstenen af en forkastning, og just denne er det, der giver Klinten præg af et forbjerg, der rager ud i havaflejringerne”.

Klintens overflade er i nutiden rensat for løse sten, der muligvis meget tidligt er blevet stablet sammen i stengærderne, indsat i kirkens kæmpestensmur, benyttet i byhusenes fodmure eller slået til

paksten og skærver. Derimod er den faste klippe så godt som urørt. Trængte man til vejmateriale, var det den lettere tilgængelige sandsten ved Klintens fod, man tog til. Fattiggården blev lagt her. Man satte småfolk på stenen.

Slaget ved Ugleenge.

Kyllingehønen, som i tidligere tid skal have kunnet rokke på sine æg, er blev ført hertil ca. 16.000 år før vor tidsregning, da isen var ved at smelte.

Og mens vi er ved fortiden. Klinten er kommet med i Bornholms historie ved at blive nævnt i beretningerne om "Slaget ved Ugleenge", et slag, der skulle være foregået lige syd for Klinten i 1535. Det var Lybækkerne, der slog de oprørske bornholmere ned ved denne lejlighed, men hændelsen er aldrig blevet bekræftet af historiske kilder eller fund. Men, endnu lever dette sagn på egnen, og ældre mennesker kan fortælle, hvor lybækkerne henrettede de bornholmske ledere. Det skete ved stenbordet, der findes på den nuværende lejrplads i Søndre Byskov.

Også runestenen Bjælkesten optræder i den lokale overlevering. Stenen skulle være sat som minde om bornholmeren Jon, der blev slået ihjel af Lybækkerne på dette sted. Men dette sagn er noget vrøvl, for man rejste ikke runestene i 1535.

Kommunen blev narret.

Klintebakken omfatter godt 4 tdr. land og tilhørte oprindelig avlsbrugerejendommen "Hadeborg". Dette mærkelige navn er formentlig opstået af, at når folk skulle op ad bakken på vej til byen, måtte de "hade", hvilket nok vil sige "tage den med ro" eller "hvile sig". Og "borg" var engang en nedsættende betegnelse for en ejendom. Det må ligge langt tilbage, at ejendommen fik dette navn, for i hvert fald i de fire generationer, den nuværende ejers familie kan se tilbage på, har ejendommen været et mønsterlandbrug.

Bekvem nok for de vejfarende var der formentlig et lille værtshus på ejendommen, og en tid var der en smedje.

Ret naturligt havde kommunalbestyrelsen fået øjnene op for, at Klintebakken burde være offentligt tilgængelig.

Man henvendte sig til ejeren Hans Nielsen, der ville sælge for 2.000 kr. Det var nemlig sådan, fortæller hans søn, den nu 94 årige Kristian Nielsen, Lykkesvej 10, at faderen havde måttet tage et lå i Sparekassen på dette beløb. Og da renten steg, ærgrede det ham, at han skulle betale så høje renter, hvorfor han gerne ville have lånet indfriet.

Da Forskønnelsesforeningen i 1910 kom til, forstærkedes ønsket om at sikre bakken for offentligheden, men man fandt prisen fortsat for høj. Hans Nielsen var dog ikke tabt bag en vogn, selv om han om hverdagen kørte fragtrute og om søndagen kørte folk på udflugt. Han fik en ældre man til på skrømt at bore nogle huller i nogle klipper, så kommunefolkene skulle tro, at han ville starte et stenbrud, og så gik handlen i orden, og lånet blev indfriet.

"Møllerne" og køerne.

Hadeborg beholdt et smalt stykke jord, så køerne kunne drives ned til dammen, som Nielsen også sikrede sig. Hvilket dog ikke indebar, at byens drenge respekterede den private ejendomsret, men ofte fiskede i dammen.

I den østlige del af "Klintebakken" er terrænet fladt og uden større sten. Her stod i mange år en kæmpemæssig garage, der indeholdt "Hadeborg-værket", et tærskværk, der blev trukket af et lokomobil. Værket, der i høsttiden betjente ejendomme i omegnen, havde intet med Hadeborg at gøre bortset fra garagens placering.

Vest for bygningen blev der ofte spillet fodbold, og det var navnlig beboerne fra Strøbyhus, der muntrede sig der.

Der var stadigvæk køer på arealet i nogle år, og for at sikre, at folk kunne komme ind på arealet, og køerne ikke slap ud, opførte kommunen nogle møller, noget lignende som ved indgangen til Tivoli i København, men af træ. Men, køerne fandt ud af det, de opdagede, at hvis de kravlede, kunne de komme ud under møllerne.

Den daglige spadseretur.

I en tid, hvor det var naturligt at bruge benene til en spadseretur, vandrede byens bedsteborgere hen mod fyraftenstid med stok i hånd ”en tur rundt om Klintebakken”. De kunne tage den lange tur helt ned til Byskoven og hjem gennem spadserestien, men de kunne også snyde og tage en genvej ad ”Boastæjn”, en smal sti, der gik fra det nuværende Grønningen og oprindeligt helt ned til Boderne. Det var ad denne sti, fiskeren og hans kone vandrede fra Boderne med fisk på trillebøren for at gøre en god forretning på det dertil indrettede ”Sildetorv” foran kirken. Hvis fortjenesten var stor, kunne det ske, at fatter fik lidt at drikke, og så måtte lilleemor køre ham hjem på trillebøren. Men heldigvis var der nedadbakke hele vejen.

På helligdage kom familierne på udflugt til Klintebakken, medbringende eftermiddagskaffen. Og der blev holdt møder på stedet, bl.a. af husmændene og missionsforeninger.

Sankthansaften.

Men bakkens store dag var Sankthansaften. Så skulle det meste af Aakirkeby til bål, selvom der sjældent var større underholdning. For 25 år siden holdt hjemmeværnet bålfeest med båltale, men ellers var det som regel spejderne, der underholdt med sketches, og folk fra Strøbyhus, der spillede på harmonika og mundharmonika. Det vakte pinlig opmærksomhed den aften, da en tilflytter, manufakturhandler Lerstrup, stemte i med midsommervisen. Det var man ikke vant til.

Efterhånden blev bålfeesten bedre organiseret, men flyttet nærmere til byen ved Baunehøj. I dag kan man ikke forlange, at folk skal gå så langt som til Klintebakken, og der er godt nok parkeringspladser ved landevejen, en ikke nok til et større rykind.

Der blev som nævnt ikke noget med at lave stenbrud på Klintebakken, men på Hadeborgs jorder i øvrigt blev der i nogle år brudt granit. Nielsen fortæller, at fire stenhuggere var i gang, nemlig Enok Mogensen, Hjalmar Blomgren, Oluf, hvis efternavn han har glemt og endelig Oska Bergstrøm, der boede i Eskildsgade, og som mange ældre husker den dag i dag.

Ansigerne i stenen.

Det var disse stenhuggere, der ikke kunne nære sig for at lege lidt med klipperne på Klintebakken. Hjalmar Blomgren huggede et billede af en soldats hoved i klippen, og Enok Mogensen huggede et mandehoved. Nielsen mener, at det var et selvportræt, udført med assistance af et spejl. Det var samme Mogensen, der udførte Sparekassens smukke trappe i 1912, og han flyttede senere til Vang. Foruden Kyllingehønen byder Klintebakken på Kyllingehønen ved siden af en flad klippe, der er udmærket egnet som glidebane, hvis man sætter sig på en lille sten. Men den store klipperække, der altså var Skandinaviens forbjerg, kan man næsten ikke få øje på mere nedefra. Den er helt dækket af buske og træer.

Der er stadig en farbar spadseresti over bakken samt en bred ridesti, hvis man vil undersøge terrænet yderligere, må man vade i højt græs og anden bevoksning. Det er tydeligt at se, at der i dag næsten ingen mennesker kommer på området.

Hvad nu, hvis man fik Falck til at få Kyllingehønen til at røkke igen, og man som beskæftigelsesarbejde satte unge mennesker i gang med at rydde op på bakken og fjerne alt det grønne, der skjuler klippeskråningen.

Så ville Aakirkeby kunne få et område, der kunne tiltrække både bornholmere og turister (1993).